

ENRIC BORRÀS A BADALONA¹

GERARD GUERRA I RIBÓ

Dos anys després del cinquantenari de la mort d'Enric Borràs (1863-1957) i de l'aparició de la biografia i la producció de l'exposició que el Museu de Badalona varen dedicar al fill il·lustre de la ciutat, apareix aquest article —elaborat a partir de la informació apareguda en revistes, setmanaris i diaris de l'època— amb la voluntat de presentar un seguit d'esdeveniments històrics que, per desgràcia, han restat oblidats durant massa temps. Que molts badalonins no saben qui fou Enric Borràs és una evidència —amb sort, saben que és el nom d'un carrer. Ara bé, que fins ara no s'hagués promogut cap activitat cultural per evitar-ho no deixava de ser simptomàtic. Per sort, sembla que les coses estan canviant. Així, doncs, resulta prou gratificant poder oferir informació referent a la relació que hi hagué durant el primer terç del segle passat entre la ciutat i l'actor badaloní. Una relació que, com es veurà a continuació, sempre fou molt bona.

Els inicis de Borràs en el món escènic es remunten a l'any 1883, quan té l'oportunitat de mostrar els seus dots recitatius amb la lectura del poema d'Antoni Bori i Fontestà titulat *Oda a Badalona* en el lliurament dels premis dels Jocs Florals d'*El Eco de Badalona*, esdeveniment celebrat el 15 d'agost d'aquell



Retrat de l'insigne actor, cap a principis del segle XX. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons Enric Borràs Oriol.

mateix any. Pocs dies després, i com a conseqüència de l'èxit de la seva lectura, la companyia d'aficionats del Casino d'Espanya de Badalona li va proposar de participar en la representació de *Les joies de la Roser*, una comèdia de Pitarra, una proposta que acceptà ràpidament. A partir d'aleshores, progressivament, s'anà encetant la trajectòria escènica professional de Borràs amb actuacions, per exemple, al Teatre Novetats.

No obstant això, i segons diuen Foguet i Graña en la biografia de l'actor, no és fins a la temporada corresponent als anys 1888 i 1889 que Borràs «treballa amb la formació de Salvador Mir fent funcions setmanals a Sant Andreu, el Poble Sec, Mataró i Badalona» (pàgina 24) durant les quals va representar al Teatre Zorrilla diverses obres d'autors del moment, com per exemple José Echegaray, José Zorrilla, Alfredo Moreno Gil, etc.

Després d'això, però, va estar uns anys immers en la vida teatral barcelonina i, segons sembla, no va tornar a Badalona fins set anys després, el 1896, per participar en la «Grande y variada funció a beneficio de las familias de los reservistas de la villa», celebrada el 7 de març al Teatre Zorrilla i en la qual Enric Borràs, a més de participar en la posada en escena de *Maria Rosa* de Guimerà, estrenà el monòleg *¡A Cuba!* de M. Segalás.

Un dels moments més importants de la trajectòria artística de Borràs es produí tot just l'any següent, el 13 de juny del 1897, quan va estrenar una de les seves obres més emblemàtiques —si no la que més— al Zorrilla: *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà. La funció es va fer pocs dies després de l'estrena a Barcelona i fou un veritable èxit.

Després d'aquesta estrena, no va ser fins per la festivitat de Sant Anastasi de l'any 1903 que Borràs, dirigint com a primer actor la companyia del Teatre Romea, representà al Zorrilla «l'hermós drama, joia del teatre català, *Els Vells*, original del llorejat escriptor Ignasi Iglésias»,² segons diu la notícia apareguda en el setmanari *Gent Nova*.

L'any següent, Borràs va visitar la ciutat més d'una vegada. El 26 de març es va dur a terme la funció a benefici de l'Ateneu Obrer amb la posada en escena de les obres *Els Encarrilats*, una peça de Joan Torrendell sobre el caciquisme en un poblet; i *Tirant l'art*, de Pere Renom Riera, autor badaloní. Setmanes després, l'11 de maig, la companyia del Teatre Romea encapçalada pel nostre il·lustre actor va fer *El Mistic*, de Rusiñol, una funció amb èxit, ja que «el públic sortí molt satisfet del teatre».³ No obstant això, durant aquest any 1904, Borràs visità diverses vegades la Fundació Artística de Masiera ja que s'hi estava elaborant una escultura en bronze del personatge de Manelic, la seva creació més coneguda i notòria. Tanmateix, l'escultura no va ser presentada en societat fins al 8 d'abril de l'any 1905, aprofitant la posada en escena de *Terra Baixa* per part de l'actor Josep Terradas al Teatre Espanyol de Barcelona. Dies després, «el bust, que és obra del distingit escultor senyor Montserrat, [i] porta en el seu sòcol la inscripció tan laconica com justa i expressiva de *Badalona a Borràs*»⁴ va ser remès a Madrid, on Enric Borràs ocupava el càrrec de primer actor del Teatre de la Comèdia.

Ja per aquestes dates, resulta evident que la presència d'Enric Borràs a la ciutat era tot un esdeveniment. Això queda clar, també, quan l'any 1907 el Centre Badaloní va començar la

preparació d'una funció benèfica per als damnificats de les darreres inundacions del Llobregat i el Cardener, en la qual hi havia de participar Borràs. Aquest fou el reclam perquè gran part de les entrades fossin venudes ràpidament. Tanmateix, en un comunicat publicat en el setmanari *Gent Nova*, el secretari del Centre Badaloní, Josep Guixeras, explicava que en un



Borràs caracteritzat com a protagonista d'*El Mistic*, de Rusiñol. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons Enric Borràs Oriol.

primer moment s'havia acordat de representar *El Adversario*, el dia 28 d'octubre; no obstant això, Borràs no quedà gaire satisfet amb el dia i els digué que els donaria la confirmació abans del 24 d'octubre. En vista que el dia 27 no s'havia pronunciat, des del Centre Badaloní se'l visità i es va acordar una nova data, el 12 de novembre. Aquesta tampoc no va arribar a bon port, ja que Borràs envià el dia 3 de novembre una nota advertint que, a causa d'una malaltia, no prendria part en la funció benèfica. Finalment, i sense la presència de Borràs, la funció va fer-se el 14 de novembre.

Resulta clar, doncs, que ja a principis de segle Borràs era admirat i acceptat pels seus conciutadans. Això va quedar palesat, un cop més, quan en la sessió plenària del 25 de gener de l'any 1910, es va proposar de posar un retrat d'Enric Borràs al saló de plens de l'Ajuntament i de donar el nom de l'actor a un carrer de la ciutat. Unes qüestions que no quedarien resoltes fins l'any 1914.

Mentrestant, però, l'any 1913, Borràs va enviar una carta a l'Ajuntament en la qual s'oferia per dur a terme una funció benèfica amb la seva companyia, les despeses de la qual anirien totes a càrrec seu. Evidentment, el consistori va acceptar l'oferiment de molt bon grat de manera que el dia 6 d'agost d'aquell any es va representar *La cena de las burlas* al Teatre Saló Nou (Can Salses). Al setmanari *Gent Nova*, hi apareix una crònica signada amb la inicial B., en la qual podem llegir:

«Bonic aspecte presentava l'elegant i espaiosa sala d'espectacles del 'Cine Nuevo' en la funció benèfica donada per nostre gran actor l'Enric Borràs. Totes les localitats, públic i passadissos estaven ocupats per una

lluïda i distingida concurrència àvida d'assaborir l'art del nostre excels artista.

La companyia que ens portà nostre gran actor interpretà amb molta justesa l'obra, sortint els conjunts excel·lents

Nostre Enric Borràs, que fou saludat amb un unànime aplaudiment al sortir a l'escena, va ésser ovacionat amb entusiasme varies vegades pel públic badaloní congregat a la Sala, obligant-lo a parlar al final de l'obra, i expressant-se amb paraules d'agraïment pel poble de Badalona, pel seu poble —com digué— i per nostre Ajuntament que tan bé acolliren i correspongueren en aquesta funció que organitzà a benefici dels pobres de Badalona.»⁵

A part d'aquesta funció benèfica que ell mateix proposà, per la Festa Major d'agost, el mateix dia 15 a la tarda col·laborà en un festival organitzat pels Cors de Clavé amb més de cinquanta societats corals a benefici de la casa Empar de la ciutat. Borràs contribuí a l'acte representant el monòleg *La huelga de los herreros* i recitant la balada de *Lo ferrer de tall*.

La tercera i darrera funció que Borràs oferí el 1913 correspon al dia 30 d'agost. Representà amb la companyia Terradas-Casas *Terra Baixa* i *Un cop d'estat*, comèdia en un acte de Pous i Pagès, al Teatre Salón Nuevo (Can Salses) amb l'objectiu de recaptar fons per a l'Ateneu Obrer, «una de les primeres entitats que a Badalona dedica els seus esforços a la difusió de l'instrucció i la cultura.»⁶ Tot just l'endemà de la funció, el dia 31, Borràs va participar en un banquet popular que diversos amics i admiradors li van organitzar al Cor de Marina.

És evident, doncs, que Borràs ve a Badalona tan sovint com li ho permet la seva agenda. I és que, de fet, els badalonins i el consistori li tenen una estima molt gran. I l'any 1914 va resultar més que evident. No tan sols amb una funció, aquest cop el 7 de febrer, d'*El lobo*, de Joaquín Dicenta al Saló-Cine Nou (Can Salsas), sinó també amb l'homenatge que li va retre la ciutat el diumenge 22 de febrer. A les 10 del matí se li va fer lliurament d'un pergami i tot seguit es va col·locar el retrat que Eduard Flò va fer de Borràs per al saló de plens de



Enric Borràs a la plaça de la Vila durant l'homenatge de 1914. Museu de Badalona. Arxiu Josep Maria Cuyàs Tolosa.

l'Ajuntament. A continuació la comitiva es va desplaçar fins a l'antic carrer del Progrés cantonada amb la Riera d'en Folc, on es va descobrir la làpida que donà nom al carrer d'Enric Borràs. D'aquesta manera, quedaven tancades les dues

propostes —retrat i carrer— que havien estat fetes quatre anys abans. Després de la inauguració del carrer es va procedir a fer un dinar popular amb unes dues-centes persones al Centre Badaloní, organitzat per la companyia



Molts ciutadans van voler presenciar la descoberta de la làpida que donava nom al carrer d'Enric Borràs, el 22 de març de 1914. Museu de Badalona. Arxiu Josep Maria Cuyàs Tolosa.

Terradas-Casas, l'Ateneu Obrer, el Cor Alba i el Cor Badalonès, i finalment el dia va ser tancat amb la representació, al Saló Cine Nou, de *La tornada d'en Titó*, el tercer acte d'*Els Vells*, el tercer acte d'*El Mistic* i el segon acte de *Terra Baixa*. L'homenatge va rebre una gran aflluència de veïns i admiradors, a més de personatges il·lustres de la cultura catalana, com per exemple Santiago Rusiñol, Àngel Guimerà, Ignasi Iglésias, Jaume Brossa, Ramon Casas i Enric Morera.

Durant tota la jornada, Enric Borràs es mostrà profundament agraït, com ho testimonien les diverses cròniques publicades els dies següents en diaris, revistes i setmanaris. Llegim, per exemple, en el setmanari *Gent Nova*, les següents paraules d'agraïment de l'actor:

«Deixeu-me ara obrir de bat a bat les portes de l'agraïment que sento pel meu poble, que havent bressolat el meu cos d'home ha bressolat també el meu temperament d'artista, empenyent-me sempre cap amunt, primerament amb els seus aplaudiments entusiastes, avui amb aquesta glorificació immerescuda, i sempre i a tothora amb la germanívola estimació de tots vosaltres, amb la qual ja em donava jo per satisfet i pagat sobradament de la meva obra.»⁷

I és que, a parer del cronista anònim del citat setmanari, «el grandios acte celebrat diumenge a Badalona deu escriure's en els nostres anys amb una lletra indeleble, per a que les generacions futures puguin tenir un exacte coneixement del valor d'en Borràs com a artista, i per a què serveixi també

d'exemple i estímul als badalonins que vulguin seguir la carrera artística. Que vegin que Badalona és una ciutat agraïda als fills que saben honrar-la.»⁸

Després d'aquest homenatge, la propera aparició d'Enric Borràs a Badalona va tenir lloc l'any següent, el 1915. El dia 15 d'agost, per la Festa Major, va dur-se a terme a la platja, una funció de l'anomenat *Teatre de la Naturalesa*, que consistia a fer les representacions en un espai públic i enmig de la natura. Abans, aquest tipus de teatre sempre s'havia fet en un bosc de la Garriga; aquesta vegada, però, i gràcies a la col·laboració del consistori badaloní, es va poder fer a la nostra ciutat. L'espai escollit va ser la platja i l'obra que es va representar va ser *Terra Baixa*. Ara bé, la novetat de l'esdeveniment consistia no tan sols en l'encís de l'espai, sinó també perquè la nova «*mise-en-scène* amb que serà presentada *Terra Baixa* farà que es puguin veure moltes escenes que en els teatres tancats és impossible presentar. Se pot ben dir, doncs, que l'obra d'en Guimerà se presentarà com una producció nova».⁹ A més, la decoració va anar a càrrec dels destacats escenògrafs Moragas i Alarma. Així, doncs, havia de ser una funció memorable. Ara bé, segons la crítica apareguda a *Gent Nova*, signada amb la inicial J., «la representació de Terra Baixa en la platja de Badalona, més que Teatre de Naturalesa s'hauria d'haver anomenat teatre a l'aire lliure; ja que de naturalesa l'escenari sols tenia el cel i lo demás era artificial. [...] Les condicions acústiques del lloc en què s'emplaçà el teatre eren ben poc recomanables, malgrat l'esforç dels actors en fer-se sentir; si en això hi afegim la contínua circulació de trens, resulta que bastants espectadors no pogueren fruit de tota la bellesa de l'espectacle, puix se tingueren d'acontentar en admirar el

decorat que era magnífic.» No obstant les crítiques, l'espectacle va agradar i la funció va omplir dues terceres parts de les localitats disponibles.

Tot just un mes després, el 16 de setembre del 1915, Enric Borràs juntament amb la companyia Terradas-Casas van presentar al Saló Cine Nou l'obra *Maria Rosa* de Guimerà.

L'any 1916 Borràs aparegué per la ciutat només una vegada, amb motiu de la representació organitzada per la companyia Terradas-Casas que es va fer al Teatre Picarol, el dissabte 20 de maig. El programa incloïa el drama en 5 actes *El Nubi* i la sarsuela *El somni de la innocència*. Des de les pàgines de *Gent Nova*, i amb les inicials J. P. B., se'n parlà amb els següents termes:

«Veritablement, l'obra fou representada amb molta fidelitat i encert per part de tots els actors, que estigueren immillorables, i si una sola excepció havem de fer siga per a posar de relleu el concurs d'en Borràs, qui ens agradà molt en son paper, malgrat no oferir ocasió de lluir les genials qualitats artístiques que el nostre compatriota posseeix i ens ha fet assaborir algunes vegades.»¹⁰

L'any següent Borràs, conjuntament amb la companyia Terradas-Casas, va oferir, el 27 de febrer a les nou del vespre al Teatre Picarol, una funció del drama *Els Vells* i de l'entremès *La cosina de la Lola* amb l'objectiu de procurar recursos per a l'Obra dels Homenatges a la Velleja. La representació va ser un veritable èxit; la recaptació total va ascendir fins a les 1.226 pessetes.



Borràs caracteritzat per a l'obra *El Cardenal*, representada al febrer de 1918 al Picarol. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons Enric Borràs Oriol.

Varen passar pràcticament set mesos abans no va tornar a Badalona, aquest cop l'endemà de la diada, el dia 12. A la Sala Picarol s'hi féu el drama *El gran galeoto* amb la finalitat d'obtenir beneficis econòmics per a l'Ateneu Obrer.

A principis de febrer del 1918, Enric Borràs va tornar a la Sala Picarol juntament amb la Companyia del Novetats per oferir una funció amb les obres *El cardenal* i *Gente bien*. Segons es reporta al número 401 del setmanari *Sol Ixent*, la funció va ser tot un èxit de públic, malgrat que la interpretació de Borràs no va convèncer a tothom: alguns consideraven que, en lloc de parlar i declamar el text com a Barcelona, aquí a Badalona havia bramat.

Va passar un any sencer abans no va tornar. Va ser amb motiu de la funció benèfica per procurar recursos per a l'Obra d'Homenatge a la Vella. Enric Borràs i la companyia del Teatre Goya van posar en escena el drama *Esclavitud*, de José López Pinillos, una de les obres del seu repertori habitual, que sempre li donava molt bons resultats. I aquest cop no va ser menys ja que, segons sembla, la funció va ser un gran èxit.

Després d'una absència de quatre anys, el 5 de juliol de 1923 torna per fer, un cop més, una funció solidària, aquesta vegada a benefici de l'Escola Municipal d'Arts i Oficis, dirigida pel seu gran amic Pau Rodon i Amigó. La representació es va dur a terme al Teatre Picarol i, amb la cooperació de la companyia Terradas-Casas, van oferir la tragèdia en cinc actes *Mar i cel*, d'Àngel Guimerà. Borràs, com no podia ser d'altra manera, hi feia de protagonista: Saïd.

La següent funció benèfica que va oferir Borràs a la ciutat badalonina no va ser fins al 29 de març de l'any 1927. El programa constava de les obres *La llar apagada* i *Diàleg*



Borràs caracteritzat com a Manelic, el seu personatge més emblemàtic i famós. Museu de Badalona. Arxiu d'imatges.

xavó, dues peces que van ser representades al Teatre Guimerà a benefici de la Casa Empar. Com pràcticament sempre, Borràs va comptar amb la col·laboració de la companyia badalonina Terradas-Casas. L'èxit de la funció va ser total.

La presència de Borràs a finals dels anys vint estava més que consolidada. I una bona mostra d'això van ser les dues funcions i el segon homenatge que Enric Borràs va rebre per part de la seva ciutat natal. El 29 de gener de 1929 va representar *Terra Baixa* al Teatre Guimerà, aquest cop a benefici de l'Ateneu Obrer (amb qui ja havia col·laborat abans). El 13 de març del mateix any, va llegir unes poesies d'Ignasi Iglésias en l'últim entreacte de l'obra *La llar apagada*, funció que va fer-se al Teatre Zorrilla amb l'objectiu d'aconseguir recursos econòmics per erigir un monument a la memòria d'Ignasi Iglésias.

El segon homenatge a Borràs va dur-se a terme durant dos dies a finals de setembre. Des del Real Círculo Artístico de Barcelona es va voler erigir un monument a Borràs, tot fent-li un homenatge a Badalona. Així, doncs, el 24 de setembre, Enric Borràs va arribar a l'Ajuntament cap a dos quarts de dotze del migdia acompanyat de Pau Rodon i Amigó i, juntament amb el consistori, va dirigir-se cap al carrer de Sant Pere, on es trobava la casa on havia nascut l'insigne actor. Totes les cases estaven engalanades i just davant de la seva s'havia alçat una tribuna des de la qual, al migdia, es va inaugurar una làpida, la inscripció de la qual diu: «En esta casa nació Enrique Borràs, gloria de la escena española», una làpida que en l'actualitat encara es conserva.

En acabat, es va fer un gran banquet al restaurant Miramar, situat a la Rambla. El tiquet costava 13 pessetes, de manera que, aquest cop no es tractava pas d'un dinar popular. Tot i això, hi van assistir unes dues-centes persones, entre les quals hi havia Miquel Utrillo, Ambrosi Carrión, Maria Morera, i d'altres. La segona part de l'homenatge va tenir lloc el dia 26 de setembre al Teatre Guimerà, amb la representació de l'obra *Don Gonzalo o l'orgull del gec*, d'Albert Llanas. Una funció que, com no podia ser d'altra manera, va ser un èxit de públic.

Quatre anys més tard, però, i encara amb el record de l'homenatge previ, el diumenge 22 de maig de 1933, a les onze del matí, en el Saló de plens de l'Ajuntament, Enric Borràs i també Margarida Xirgu, els dos grans actors de l'escena catalana, espanyola i americana del moment, van



Imatge del carrer de Sant Pere durant la descoberta d'una placa situada a la façana de la casa natal d'Enric Borràs. Museu de Badalona. Arxiu Josep Maria Cuyàs Tolosa.

rebre la Medalla de la Ciutat. En una crònica apareguda en el número 53 del setmanari *Sol Ixent*¹¹, hi llegim:

«En el Saló de sessions, ple de gom a gom, tingué lloc l'acte del nomenament, com a filla adoptiva de nostra ciutat a la senyora Margarida Xirgu, i al senyor Enric Borràs tots els respectes, ja que d'altres vegades havia estat homenatjat, ratificant avui l'admiració que tots els badalonins no deixem de sentir per tan il·lustre artista.»

Segons llegim més endavant en la mateixa crònica, els dos actors estaven realment agraïts i emocionats. Borràs, per exemple, digué:

«M'haveu homenatjat tant, que no sabia mai com pagar-vos-ho; però si un ver amor, el més profund, i un cor d'home poden ésser penyora de gratitud, preneu-los i tingueu-los per ben vostres. Avui, afillant-vos la que era la nostra Margarida, m'haveu donat també un dels goigs més grans de la meua vida, perquè, en prendre-la per filla ens honorem tots els fills de Badalona i tots els catalans. Ella és l'actriu més moderna en el més ample sentit de la paraula; la intèrpret genial per naturalesa i per educació; la dels matisos sentimentals i més subtils.»

En acabar l'acte institucional a l'Ajuntament, els dos actors van dirigir-se cap al recent inaugurat estudi de la Ràdio Badalona EAJ 39 per tal de saludar els oients badalonins i oferir-los una mostra del seu art. Enric Borràs va recitar la rondalla d'*El Ferrer de tall*, de Pitarra; Margarida Xirgu, en

canvi, recità la poesia *El filador d'or*, de Jacint Verdaguer. Després d'això, al restaurant Miramar, situat a la Rambla, s'hi va celebrar un banquet amb unes 125 persones.

L'homenatge es va donar per acabat el dimecres dia 25 de setembre, amb la posada en escena de *Maria Rosa*, d'Àngel Guimerà, al Teatre Zorrilla. Segons ens diu la crònica esmentada, «el teatre es veié ple de gom a gom i inclús s'esgotaren les entrades generals, quedant molt de públic al carrer». Un altre cop més, la presència de Borràs —aquest cop en companyia de Xirgu— era tot un esdeveniment a la ciutat.

Un any més tard, el dia 20 de juny de 1934, l'Associació d'Amics del Teatre de Badalona va organitzar una vetllada escènica amb l'objectiu de donar-se a conèixer en el dia de la seva inauguració. El programa estava dividit en tres parts: la primera va consistir en la representació del drama *Samuel*, de Josep Navarro Costabella. Va constituir la segona part del programa, un recital de cant a càrrec de Raquel Meller conjuntament amb el Quintet Costa, que també va tocar durant els entreactes. L'última part va córrer a càrrec d'Enric Borràs conjuntament amb Margarida Xirgu, els quals van recitar, al final de la vetllada, els poemes *La pomera vella* i *Els llenyataires*, d'Ignasi Iglésias; *La sardana*, de Joan Maragall, i la Balada d'*El Ferrer de Tall*.

Tot just un mes després, la Companyia Xirgu Borràs va fer acte de presència a la ciutat. El 17 de juliol de 1934 varen presentar l'obra *El Ferrer de Tall* al Teatre Zorrilla. Segons llegim a la crònica de J.G. Cirera publicada en el setmanari *Amunt!* Del primer d'agost,¹²

«El que més sobresortí de l'execució de l'obra fou Margarida Xirgu en la interpretació de la Baronessa, on ens mostrà les grans qualitats artístiques que posseïx. Borràs estigué com sempre; la resta de la companyia secundà amb encert, ajudant a obtenir un

conjunt ben remarcable. El nombrós públic que assistí a la representació aplaudí llargament els artistes, no solament en finalitzar els actes, sinó que àdhuc interrompé moltíssimes vegades durant l'execució dels mateixos.»



Imatge de la Companyia. Xirgu-Borràs la temporada 1933-34. Museu de Badalona. Arxiu Josep Maria Cuyàs Tolosa.

I tot seguit, precisament per l'entusiasme del públic respecte a les ovacions, afegeix:

«Nosaltres no volem escatir mèrits a ningú, però sí que volem fer notar que algunes vegades els aplaudiments en mig dels actes són molestos, no solament perquè trenquen l'encís del desenrotllament de l'obra, sinó perquè es pot donar el cas, com passà aquest dia, que els actors notaren que per guanyar-se uns aplaudiments no els calia fer altra cosa que, quan tenien una relació per insignificant que fos, alçar de to la veu, fer sonar amb estridència els versos finals i gesticular amb energia i els aplaudiments queien com una pluja.»

Deu anys més tard, Borràs va tornar a Badalona, aquest cop per assistir a la inauguració d'un altar a Santa Teresa de Lisieux al convent dels carmelites descalços, situat molt a prop del Teatre Zorrilla. Borràs, de l'escalinata estant, va recitar uns poemes a la gent allí congregada, després d'haver-se inaugurat l'altar. Al setmanari *Revista de Badalona*,¹³ una crònica de José Andrés de Prada diu:

«No se hizo el maestro rogar, que es de grandes señores ser pródigos y generosos de lo que poseen, y Don Enrique desplegó la maravilla de su arte y bordó en la seda de su emoción los versos que fluían de sus labios con esa sonoridad, mitad plata, mitad bronce, que es el prodigio de su garganta. Y fueron desgranándose en ella los 'consejos' de El

alcalde de Zalamea, el Canto a la Sardana de Maragall, una hermosa poesía a Maria Inmaculada; y a cada estrofa, más ascendía a las cumbres geniales de la sublimidad, la voz del recitador genial, y más se ahondaba en los pechos de sus oyentes el dardo de la emoción».

Al llarg dels anys que visqué Enric Borràs, queda prou clara l'estima mútua que hi havia entre l'actor i la seva ciutat, una ciutat que en diverses ocasions li va demostrar, en vida, la seva veritable admiració i que, un cop mort, li va ratificar aquesta estima amb un comiat realment multitudinari. Llàstima que, amb el transcurs del temps, les noves generacions de badalonins han anat oblidant la figura de qui va ser un dels grans actors del final del segle XIX i la primera meitat del XX i uns dels badalonins universals més il·lustres. En qualsevol cas, esperem no oblidar els sincers agraïments que Enric Borràs mostrava cap a la seva ciutat, en una entrevista en el setmanari *El Eco de Badalona*¹⁴, tot dient:

«Cuando voy allí, me encuentro plenamente a satisfacción, porque voy a 'mi casa' y veo la tierra donde nací, que guarda los recuerdos más tiernos y los afectos más puros de mi vida. Badalona me habla al alma, es como el aroma que da perfume a mi vivir inquieto.»



Pas del fèretre de Borràs pels carrers de Badalona de camí cap al Cementiri del Sant Crist, l'any 1957. Museu de Badalona. Arxiu Josep Maria Cuyàs Tolosa.

Notes

1. A finals de l'any 2007, Francesc Foguet i Isabel Graña varen publicar *El gran Borràs. Retrat d'un actor*, una biografia d'Enric Borràs i Oriol (1863-1957), el segon volum de la col·lecció del Museu de Badalona titulada Biografies Badalonines. El llibre, de lectura amena i amb moltes imatges d'època, repassa quines varen ser les etapes més importants i decisives de la vida d'aquest actor. Mesos després de l'edició del llibre, vàrem rebre la proposta de preparar un article que fos complementari a la biografia, en què només es tractés quina havia estat la presència d'Enric Borràs a la seva ciutat natal, no tan sols pel que fa a funcions teatrals, sinó també tenint en compte els homenatges que li va retre Badalona.
2. *Gent Nova*. Badalona, 10-V-1903, núm. 77, p. 7.
3. *Gent Nova*. Badalona, 15-V-1904, núm. 130, p. 7.
4. *Gent Nova*. Badalona, 1-IV-1905, núm. 176, p. 7.
5. *Gent Nova*. Badalona, 9-VIII-1913, núm. 610, p. 2.
6. *Gent Nova*. Badalona, 30-VIII-1913, núm. 613, p. 4.
7. *Gent Nova*. Badalona, 28-III-1914, núm. 643, p. 3.
8. *Gent Nova*. Badalona, 28-III-1914, núm. 643, p. 1.
9. *Gent Nova*. Badalona, 24-VII-1915, núm. 712, p. 3.
10. *Gent Nova*. Badalona, 27-V-1916, núm. 756, p. 5.
11. *Sol Ixent*. Badalona, 28-X-1933, núm. 53, p. 5 i 6.
12. *Amunt!* Badalona, 1-VIII-1934, núm. 30, p. 4.
13. *Revista de Badalona*. Badalona, 8-VII-1944, núm. 147.
14. *El Eco de Badalona*. Badalona, 25-II-1928, núm. 8, p. 1.